

अभियान

साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Email: abhiyan.weekly@yahoo.com

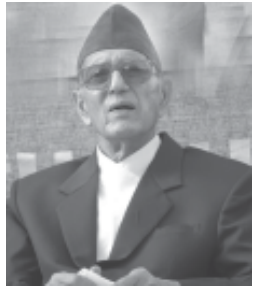
पूर्वराजालाई नजरबन्द गर्नु सरकारले

काठमाडौं / असोज ५ गते, जीवीत देवी कुमारीको दर्शन गर्न वसन्तपुर जाँदा सुरक्षा गर्न नसकिने भनेर सरकारले निर्मल निवासमा सशस्त्र घेरावन्दी गरेपछि पूर्वराजा निर्मल निवासमै नजरबन्दमा वस्तु पच्यो। कुमारीले परम्पराअनुसार पूर्वराजालाई दर्शन दिन इच्छा गरेपछि सातवटा टैक्सीमा राखेर आयोजकले कुमारीलाई निर्मल निवासमै पुऱ्याएका थिए। निर्मल निवासमा कुमारी आएपछि पूर्वराजा ज्ञानेन्द्रले कुमारीको स्वागत र विदाई ढोकासम्म पुगेर गरेको थिए। राज्यको सम्पूर्ण आदेश मान्दै आएका आज्ञाकारी पूर्वराजाले नजरबन्दको आदेशलाई पनि शिरोधार्य गरेका छन्। तर राज्यको यो नजरबन्द गर्ने आदेश आफैमा नागरिक हक विरुद्ध हो भन्ने ठहर विज्ञहरूको छ। यो निर्णयबाट सरकार र राजनीतिक दलहरू कतिपय अलोकतान्त्रिक छन् भन्ने पनि स्पष्ट भएको छ। (बाँकी अन्तिम पेजमा)

वर्ष : २८ अङ्क : १० २०६७ असोज ८ गते शुक्रवार (Sep. 24, 2010) मूल्य रु. ५/-

कांग्रेसमा गिरिजावाद जिन्दावाद

काठमाडौं / नेपाली कांग्रेसको असोज १-५ गतेको बाह्रौं महाधिवेशन सम्पन्न भएको छ। बाह्रौं महाधिवेशनले

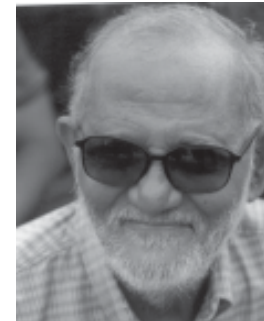

कांग्रेसभित्र गिरिजावाद जिन्दावाद को मायान्ता स्थापित गरेको छ। नयाँ पुस्ता, दोस्रो पुस्ता, युवा पुस्तालाई अस्वीकार गर्दै कांग्रेसको नेतृत्व ३०३२ मतदाता

मध्ये सुशिल कोइरालालाई १६५२ मत दिएर स्थापित गरिदिएका छन्। लामो समय कार्यबाहक सभापति रहेका सुशिल कोइराला निर्वाचित सभापति बन्न सफल भएका छन्।

दोस्रो पुस्ताका शेरबहादुर देउवाले १३१९ मत मात्र प्राप्त गरे भने १५ मत बढेर भयो। कांग्रेसमा तेस्रो धारको प्रतिनिधित्व गर्दै जानजाति नारायणका भीमबहादुर तामाङलाई कांग्रेसी

जनजातिले समेत विश्वास गरेनन्। उनले जम्म ७८ मतमात्र प्राप्त गरे। सभापतिमा निर्वाचित भए पछि

गतबृधवार विहानै सुशिल कोइरालाले ३ महत्वपूर्ण आह्वान गरेका छन्। १) यो जित कांग्रेसको संगठन मजबूत

पान्, संस्थागत निर्णय प्रक्रियामा जाने, युवाहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने, तल्लो निकायसम्म प्रजातान्त्रिक नेतृत्वको विकास गर्ने आदेश हो, म त्यही आदेशअनुसार काम गर्ने छु। २) प्रचण्ड र फलनाथजीलाई आगह गर्छु संसदलाई अवरोध नगरी रामचन्द्र पौडेललाई समर्थन गरेर सहमति, सहकार्य र वार्ताका माध्यमबाट शान्ति प्रक्रियालाई तार्किक निष्कर्षमा पुऱ्याउन सहयोग गर्नुहोस्। ३) अब पार्टीमा कुनै धार छैन। नेपाली कांग्रेस एक ढिक्का भएर अघि बढ्छ। प्रजातान्त्रिक कांग्रेस नेपाली कांग्रेस भन्ने विवाद समाप्त भयो। मेरो प्राथमिकता संगठनलाई बलियो बनाउने हुनेछ। हदै जानोस् अब नेपाली कांग्रेस कहाँ पुग्छ? सुशील कोइरालाले राजनीतिक (बाँकी अन्तिम पेजमा)

पूर्वराजाको छायांसंग तर्सियो सरकार

काठमाडौं / माधवकुमार नेपाल नेतृत्वको सरकारले नेपालको अन्तरिम संविधानको उल्लंघन गर्दै नेपाली नागरिकलाई आफ्नो देशमा स्वतन्त्रता पूर्वक हिंडुल गर्न पाउने अधिकारबाट वञ्चित गरेको छ। सरकारले पूर्वराजा ज्ञानेन्द्र शाहलाई मंगलबार राजधानीको वसन्तपुरमा हुने एक सर्वाजनिक कार्यक्रममा जान रोक लगाएर मानवअधिकारको समेत ठाडो उल्लंघन गरेको छ। कार्यक्रमअनुसार गत मंगलबार पूर्व राजा ज्ञानेन्द्र शाह इन्द्रजात्राको उपलक्ष्यमा पूर्व र वर्तमान कुमारीहरूको दर्शनका लागि वसन्तपुर जाने कार्यक्रम रहेको थियो। नौ जना जीवित कुमारी तथा पचास जना कन्यालाई सम्मान प्रदान गर्न युवा विश्व हिन्दू महासंघद्वारा आयोजना गरिएको कार्यक्रममा पूर्वराजा जाने कार्यक्रम तय भएको थियो। गृहमन्त्रालयले (बाँकी अन्तिम पेजमा)

मन्त्रिपरिषद्को निर्णय अदालतबाट रोकियो आफैँ स्वीकृति दिने आफैँ विरोध गर्ने

अभियान संवाददाता काठमाडौं / गत असार १६ गते प्रधानमन्त्री पदबाट राजीनाम दिएर काम चलाउ सरकार भएको माधवकुमार नेपाल नेतृत्वको सरकारले एक पछि अर्को अपराध गर्दै जनतालाई अतिक्रान्त पार्ने कार्य अगाडि बढाएपछि बुद्धिजीवीहरूले भन्न थालेका छन्, प्रधानमन्त्री हुनु त माधवकुमार नेपालजस्तो। अहिलेको माकूने सरकार कसैप्राति जवाफदेही छैन, आफूलाई अत्युपारो परेको खण्डमा हामी त काम चलाउ सरकार हौं भन्दछ, तर आफ्नो पार्टीगत स्वार्थका लागि मन्त्रिपरिषद्को निर्णयबाट ज्यानमाराहरूको मुद्दा फिर्ता

लिने र आफ्ना मान्छेहरूलाई राम्रो आम्दानी हुने ठाउँमा सरुवा बढ्दा गर्न पछि परेको छैन। गत श्रावण २८ गते बसेको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले ज्यान माग्ने उद्योगमा संलग्न भएका अभियुक्तको मुद्दा फिर्ता लिने निर्णय गरेर माकूने सरकारले प्रचलित कानून र ऐनलाई ठाडो चुनौति दिएपछि त्यसका विरुद्ध परेको रिटमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतले अन्तरिम आदेश जारी गर्दै मुद्दा फिर्ता लिने कार्य जुन अवस्थामा जहाँ पुगेको छ त्यहीँ यथास्थितिमा राख्न सरकारको नाममा अन्तरिम आदेश जारी गरेको छ। २०६७ श्रावण २८ गतेको

मन्त्रिपरिषद्को निर्णय कार्यान्वयन नगर्नु, नगराउनु आदेशमा भनिएको छ। हत्या गर्न खोजेको आरोप लागेका नेकपा एमालेका लमजुङका कार्यकर्ताहरू वासु बराल र गोविन्द बस्नेतलाई राजनैतिक पहुँचका आधारमा सरकारले उनीहरूको मुद्दा फिर्ता लिने निर्णय गरेको थियो। निज अभियुक्तहरूले २०६५ साल फागुन २७ गते लमजुङ वेसी शहरका हरिवहादुर दनाइ र लमजुङकै नानुमाया पराजुली र कान्तिकारी पञ्चकार सघका जिल्ला संयोजक वासुदेव थापालाई डण्डीले हानेर मार्ने प्रयास गरेको प्रहरीमा उजुरी (बाँकी अन्तिम पेजमा)

अभियान संवाददाता काठमाडौं / दैनिक बीस घण्टाको लोडसेडिङ खेरिहेका नेपाली जनताले अबको केही वर्षभित्रमा लोडसेडिङको मारबाट मुक्ति पाउने आशा राखेपनि जनताको त्यो आशामाथि संविधानसभामा उपस्थिति भएको सबै भन्दा ठूलो दलले बज्र प्रहार गरेको छ। सत्ता नपाएको भन्ने कमा उसले आफैँले विद्युत् उत्पादन गर्न दिएको लाइसेन्सका बारेमा कुरा उठाएर भारतीय लगानीका जलविद्युत् परियोजनाहरूमा रोक लगाउने नीति सर्वाजनिक गरेपछि उक्त निर्णयप्रति निज क्षेत्रले

असन्तुष्टि जाहेर गरेका छन्। नेपाल सरकारले अद्ययन निर्माण गर्न स्वीकृति दिएका महत्वपूर्ण १४ विद्युत् आयोजना रोकने उद्घोष एकीकृत नेकपा माओवादीले गरेको थियो। मुलुकका जिम्मेवार राजनैतिक दलहरूले गर्ने निर्णयहरूले मुलुकभित्रै राहिली विश्वमा कस्तो असर पर्दछ भन्ने हेक्का नराखी हचुवाका भरमा गरिने कतिपय निर्णयहरूले गर्दा मुलुकको भविष्यमाथि नै गम्भीर खलवाड हुन सक्ने सचिलै अनुमान गर्न सकिन्छ। सरकारले एक पटक निर्णय गरेपछि त्यही निर्णयका आधारमा (बाँकी अन्तिम पेजमा)

माओवादीलाई कमिशन नदिए बन्द

काठमाडौं / एमाओवादीले १४ विद्युत् आयोजनालाई कालोसूचिमा राखेर बन्न नदिने घोषण गरेको छ। माओवादीले संसदबाट स्वीकृत नलिएको भन्दै संसदको ठूलो पार्टीको हैसियतले माओवादी संग स्वीकृत लिनुपर्ने सर्त तैर्याएर कालो सूचीमा राखेका आयोजनाहरूमा पश्चिम सेती, अपर कर्णाली, अरुण ३, चैनपुर सेती, अपर कर्णाली-१ तल्लो अरुण, अपर मर्स्याङ्दी २, बुढी गण्डकी, तामोकोशी, दूधकोशी-४, लिखु र फुलकोट नामलाड छन्। यी सबै आयोजनाहरू भारतीय कम्पनीका हातमा छन् र माओवादी कमिशन र सरकार निर्माणमा समर्थनका लागि सहयोग थापन अप्रसर भएको अर्थ विश्लेषकहरूले निकालेका छन्। (बाँकी अन्तिम पेजमा)

लज्जाहीन संविधानसभा

काठमाडौं / शान्ति र संविधानका लागि गठन भएको संविधानसभा अब भ्रष्टाचारी अपराधिकरण, राष्ट्रघात र कुसंशानको पर्याय बन्न पुगेको छ। कुनै सभासद कर्मचारीको गला पडकाउँछन्। कुनै सभासद जागीर लगाइदिन्छु भने घुस खान्छन्, कुनै सभासद तस्करसंग जोडिन पुगेको छन् भने कुनै सभासद विदेशीका सूचना बाहक बन्न पुगेका

खोइ कहाँ छ, मावनअधिकार !!

शश्वत शर्मा 'मानव अधिकार' को उपभोग माधव, प्रचण्ड, फल, महन्थ, गच्छदार आदि-इत्यादीहरूले मात्र गर्न पाउने हो कि? तिनसंग वैचारिक, सैद्धान्तिक र नीतिगत रूपमा असहमत हुनेहरूले पनि मानवअधिकारको निर्वाध उपभोग गर्न पाउने हो? त्यसको अब निक्यौल हुन जरुरी छ। आधुनिक विश्वमा नभइ नहुने केही यस्ता 'विषयवस्तु' छन्, जसका कारण नेपालमा पनि मानवअधिकारको अवस्था अझै पारिएका छन्। जसमध्ये यो 'मानवअधिकार' भन्ने 'विषय' गर्जो ठाउँ प्रमुख विषय बन्न पुगेको छ। अब पशुअधिकार, सूचनाको हक आदि 'विषय'हरू त्यसपछि अर्थात् मानवअधिकार पछि पर्दछन्। त, यस्तो

'प्रमुख' कुराको उपभोग माथि उल्लेखित महानुभावहरू (माधव, फल, सुशील, प्रचण्ड) सँगै कृष्ण पहाडी, कनक दिक्षीत, खगेन्द्र सग्रीला, देवन्द्रराज पाण्डे, गौरी प्रधान, गोपाल शिवाकोटी, पुरुषोत्तम दाहाल र श्याम श्रेष्ठहरूले मात्र गर्ने हो? वा अरु 'विपक्षी'हरूको पनि यसमा हक हुन्छ? त्यो कुराको अब छिनोफानो हुन नितान्त जरुरी छ। ससंती हेर्दा र बुझ्दा घटना त्यति ठूलो चाहिँ होइन। तर अत्यन्तै केहीले आ-आफ्नो गर्जो ठाउँ मौका पाएका छन्। जसमध्ये यो 'मानवअधिकार' भन्ने 'विषय' गर्जो ठाउँ प्रमुख विषय बन्न पुगेको छ। अब पशुअधिकार, सूचनाको हक आदि 'विषय'हरू त्यसपछि अर्थात् मानवअधिकार पछि पर्दछन्। त, यस्तो

वसन्तपुरमा प्रमुख अतिथिका रूपमा निम्त्याइएको थियो। ...तर अफसोच !! तैयार भएर त्यसतिर हिँड्न लागेका (पूर्व) राजालाई अन्तिम समयमा 'फुडप' हुने 'शीर्षक' राखेर जान दिइएन। त्यसबाहेक कारण अरु अरु पनि दिइयो, जस्तै कांग्रेस महाधिवेशनका कारणले पहरीको अभाव, एमाओवादीको बाइसीएलको बाधा अर्थात् असोज ६ गतेको हो। विषय हिन्दू युवा परिषदले ईन्द्रजात्राको अघिल्लो दिन पाटेर पूर्व 'कुमारी' हरू लगायत पाँच सय चार कन्याको पूजाअर्चना गर्ने कार्यक्रम राखेको थियो। जसमा (पूर्व) राजा ज्ञानेन्द्रलाई (बाँकी पाँच पेजमा)

थाइल्यान्डमा घरेलु कामदारको अधिकारको खोजी

— सुथिदा मालिकाउ

“मेरा पुरुष रोजगारदाता दिनहुँ महिलाको खोजीमा हुन्थे र उनी मलाई छुन रुचि राख्थे। तर, यो कुरा आइतुनो श्रीमतीलाई नबताउनु भन्थे। मैले ज्यादै नै असहज अनुभव गरिरहेकी थिएँ,” रोजगारदाताको सेवा गर्न थाल्दा १५ वर्ष मात्र टेकेकी चोम्प्ले भनिन्। थाइल्यान्डको राजधानी सहरमा घरेलु कामदारको रूपमा काम गर्ने उनले यस्तै दुर्व्यवहार सहनु परेको थियो।

“त्यसैले मैले त्यो घरमा काम गर्दिन भनेर आमालाई भने र तलब समेत नलिई त्यो ठाउँ छाडेँ,” बर्माको दक्षिणपूर्वी सहर टाभोवाट आएका चोम्प्ले बताइन्।

अहिले २० वर्ष पुगेकी चोम्प्ले बेटरको रूपमा काम गर्न थालेकी छिन् तर घरेलु कामदारको रूपमा व्यहोरेको पीडा उनको दिमागमा अझै ताजा छ। चोम्प्ले भन्छिन् घरका सबै काम भ्याउन विहान ५ बजे नै उठ्नुपर्छ र आराम भन्ने कुरा अवेर राति मात्र गर्न पाइन्थ्यो। उनले घरका सबैजना ओझ्यापनामा गएपछि मात्र आराम पाउँथिन्। त्यति हुँदा पनि चोम्प्लेले मुश्किलले आराम गर्न पाउँथिन्। उनको भन्याइमुनी सानो कोठा थियो। चोम्प्लेले यहाँ रोजगारदाताबाट हुने यौन दुर्व्यवहारका बारेमा चिन्तित भएर धेरै दिन अन्तिमो रात बिताउनु पर्यो।

वैकिकको उत्तरतर्फ करिब २०० किमी टाढाको नाकोर्न सवान प्रान्तबाट आएका सुचिन रोजगारदाताका छोराको शरीर छुन खोजेको र पछिल्लरबाट अड्गालेको भन्ने खोजेपछि करिब ३० वर्ष पहिले रोजगारी त्याग गरेको बताउँछिन्। चोम्प्ले र सुचिनको कथा केही आग्रवासी थाई घरेलु कामदारले घरेलु कामदारका निमित्त अन्तर्राष्ट्रिय ऐक्यबद्धता दिवसको पूर्वसन्ध्यामा आयोजित छल्लुलमा यस्तो पीडा आदानप्रदान गरिएको हो। उनीहरूले बढी घन्टा काम गर्नुपर्ने, अपर्याप्त आराम क्षेत्र र स्वास्थ्यसेवाको पहुँचमा कमीजस्ता कठिनाइका सम्बन्धमा कुरा गरेका थिए। साथै, उनीहरूले यौन दुर्व्यवहार र अन्य रूपका दुर्व्यवहारको जोखिमका विषयमा समेत कुरा गरेका थिए।

उनीहरूले आइतुनो अधिकारको संरक्षण, छुट्टीका दिनको नियमन, काम गर्ने उपयुक्त घन्टा, न्यूनतम ज्याला र थाइल्यान्डको श्रम कानूनको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत संरक्षण गरिनुपर्ने माग गरेका छन्। कासिकन अनुसन्धान केन्द्रले सन् २००७ मा सङ्कलन गरेको तथ्याङ्कका अनुसार थाइल्यान्डका निजी घरहरूमा करिब चारलाख कामदार रहेका छन् र तिनीहरूमध्ये करिब दुईलाख २५ हजार थाई घरेलु कामदार र एकलाख ५० हजार

विदेशी रहेका छन्।

तर घरेलु कामदारका निमित्त मन्त्रीस्तरीय नियमावली मात्र प्रयोगमा रहेको छ। उनीहरू सन् १९९८ मा जारी भएको थाइल्यान्डको श्रमिक सुरक्षा ऐनको कार्यान्वयनको प्रतिक्षामा छन् किनभने यस मुख्य कानूनले न्यूनतम ज्याला, छुट्टीका दिन र विदाजस्ता आधारभूत सुविधाहरू प्रदान गरेको छ।

यद्यपि श्रम विभागद्वारा यो नियमावली जारी हुन बाँकी छ। त्यसैका कारण गोष्ठीमा सहभागी अधिकारकर्मीले थाइल्यान्डका सरकारी अधिकारीलाई यो नियमावली जतिसक्दो चाँडो कार्यान्वयन गर्न आग्रह गरेका छन्। ढिलासुस्तीका निमित्त कहलिएको थाई प्रशासनयन्त्रले यस नियमावलीको कार्यान्वयनलाई पाँचवर्षदेखि त्यसै बन्ध्याएर राखेको छ।

न्यूनतम ज्यालाको संरक्षण नहुँदा थाइल्यान्डका घरेलु कामदारको ज्याला मोलमोलाइमा हुने गर्दछ र अनुभवका आधारमा यो ज्याला प्रति महिना १११ देखि १९० अमेरिकी डलरसम्म हुने गरेको छ। थाइल्यान्डको श्रममन्त्री पाइट्टन काओथोडका सल्लाहकार पोडसाक प्लेडसाइड भन्छन् घरेलु कामदारको अधिकार संरक्षणसम्बन्धी मन्त्रीस्तरीय नियमावलीको मस्यौदा तयार भइसकेको र यसैवर्ष त्यसलाई स्वीकृतिका निमित्त मन्त्रिपरिषद्मा पठाइनेछ।

पोडसाकको भनाईमा यदि यसलाई स्वीकृति प्रदान गरिएमा घरेलु कामदारले न्यूनतम कानूनी संरक्षण प्राप्त गर्ने, औषधि उपचार र शिक्षाको अवसर पाउने तथा न्यूनतम ज्यालाको दावी गर्न पाउनेछन्। यो व्यवस्था लागू भएपछि उनीहरूले राजधानी सहर वैकिकमा प्रतिदिन ६.५ अमेरिकी डलर र अन्य प्रान्तहरूमा ४.८ देखि ६.५ डलर प्राप्त गर्नेछन्।

थाइल्यान्डको राष्ट्रिय स्वास्थ्यवीमा प्रणालीले सबै थाई नागरिकलाई समेटेको छ र स्वास्थ्यवीमा गराइरहेका दर्तावाल आग्रवासी कामदारले उपचार गराउन जाँदा ३० भाट (९६ सेन्ट) तिर्नुपर्दछ। तर स्वास्थ्यसेवा प्राप्त गर्न चाहने घरेलु कामदारले रोजगारदातामा निर्भर हुनुपर्दछ। उदाहरणका लागि, सुचिन ५१

वर्षकी छिन् र उनको आइतुनै व्यवसाय छ तर उनका पूर्व रोजगारदाता प्रोड्यूसरले जहिले बोलाए पनि उनको घर पुगेर काम गरिदिन्छन्। सुचिन भन्छिन् त्यही घरमा रहेका तीनजना आग्रवासी घरेलु कामदारले उनले जस्तै व्यवहार पाउने गरेका छन्।

“एकपटक लाओसबाट आएका घरेलु कामदार निकै विरामी परेकी थिइन्। मैले ती केटीलाई उपचार गर्न अस्पताल लैजानका निमित्त घरभेटी महिलालाई अनुरोध गरे तर उनले ती केटी आँट्टै अस्पताल जानुपर्छ भनेर मानिन्,” सुचिन भन्छिन्। ती नैजना कामदार ग्यासस्टोभको अधिल्लर भाँसाघरमा सुत्ने गरेको उनी बताउँछिन्।

“मैले नै ती केटीलाई सुखुमभिटमा रहेको नजिकको स्वास्थ्यकेन्द्रमा पुऱ्याएँ र औषधि उपचारमा लागेको खर्च दिन आग्रह गरेँ। तर उनले त्यो पैसा तलबबाट कट्टा हुने जानकारी दिइन्। उनको तलब प्रतिमहिना तीनहजार ५०० भाट (१११ अमेरिकी डलर) मात्र थियो,” सुचिन थिन्छिन्।

वास्तविक, थाई संसदको श्रम उपसमितिका सदस्य राचादापोर्न केसवानित कानूनले मात्र घरेलु कामदारलाई संरक्षण प्रदान गर्ने कुरामा शङ्का गरिन्छ। घरेलु कामसम्बन्धी मन्त्रिस्तरीय नियमावली एक कदम अगाडि भए पनि रोजगारदाताको विचार परिवर्तन गर्नसक्नु सबैभन्दा ठूलो चुनौती रहेको राचादापोर्न बताउँछिन्।

“कानून जारी गर्न कठिन छैन तर घरेलु कामदारलाई सुरक्षा प्रदान गर्नु साँच्चिकै कठिन हो,” उनी भन्छिन्, “यौन दुर्व्यवहार शक्ति सम्बन्धमा आधारित हुन्छ। मालिकहरूमा घरेलु कामदार आइतुन रहेको भन्ने भ्रम छ र उनीहरूले ती कामदारमाथि जे पनि गर्न तमिसन्छन्।” “यो सबै पितृसत्तात्मक समाजको परिणाम हो। यही सोचले पुरुषलाई जे पनि गर्न उक्साउँछ। त्यसकारण, व्यवहार परिवर्तन गर्न जरूरी छ,” राचादापोर्न भन्छिन्।

यथार्थमा, एकजना बर्मेली कामदारले गोष्ठीमा भने भनै रोजगारदाताको घरबाट भनेर प्रहरी समक्ष उजुरी गर्न समेत उनीहरूलाई कठिन हुने गर्दछ। उनी भन्छिन् प्रहरी समक्ष पुगे पनि ती कामदारको उजुरी दर्ता गरिन्छ।

शक्ति बल्लभ पुरस्कृत

काठमाडौँ / २०६६ सालमा स्थापना गरिएको ‘सेतुराम-मोतीराम सङ्गीतकर्मी पुरस्कार’ सङ्गीतकर्मी शक्तिबल्लभ श्रेष्ठलाई साथै ‘सेतुराम-मोतीराम कृति पुरस्कार’ शैलेन्द्र अधिकारीलाई गजल कृति ‘हिउँमाथिको जून’ २०६६ का निमित्त प्रदान गरिएको छ। पुरस्कारको राशी जनही तीन-तीन हजार रुपैयाँ रहेको छ। पुरस्कारका संस्थापक बुलु मुकारुङका अनुसार वर्षेनी उक्त पुरस्कारलाई बृद्धि गर्दै लानेसाथै एक लाख रुपैयाँको अक्षयकोष पनि यसैवर्ष निर्माण गरिने छ।

पाठक पत्र

अन्तरवार्ता कृषि विषयको : प्रश्न एमालेको

सुदूरपश्चिम जस्तो विकट जिल्लाको विकास गर्न गैरसरकारी संघ/संस्थाको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ। यसका लागि स्थानीय, राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्थाले पुऱ्याएको योगदान प्रशंसनीय छ। तर केहि समय यता गैरसरकारी संस्थाहरूमा देखा परेको विकृति र विसंगतिले गर्दा जनतामा नकरात्मक दृष्टिकोण, वितृष्णा पैदा हुन थालेको छ। गैरसरकारी संस्थाहरू कागजमा मात्र स्वच्छ, निष्पक्ष जनताका लागि काम गर्ने भन्छन् तर व्यवहारमा ठिक उल्टो रहेको छ। यसका दर्जनौँ प्रमाण पेश गर्न सकिन्छ। केहि संस्थाहरूले त राजनैतिक दलको भातृ संगठनको रूपमा भूमिका निर्वाह गरिरहेका छन्। त्यसको मंगलवार डडेल्धुरामा भएको एक घटनाले पनि पुष्टि गर्दछ।

ग्रामीण वातावरण विकास केन्द्र (REDC) डडेल्धुरा कागजमा गैरसरकारी संस्था हो। तर उक्त संस्थाले नेकपा एमालेको भातृ संगठनको भूमिका निर्वाह गरिरहेको छ। उक्त संस्थामा कार्य समितिका पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू नेकपा एमाले समर्थक नेता तथा कार्यकर्ताहरू रहेका छन्। त्यसको संरक्षक तथा सल्लाहकारमा एमाले डडेल्धुराका प्रभावशाली नेता गजेन्द्र शाही रहेका छन्। उनी एमालेका संस्थापन पक्ष अर्थात् ऋलनाथ पक्ष धर हुन। सो संस्थाको सदस्य बन्न तथा कर्मचारी बन्न एमालेको संगठित सदस्य तथा एमालेको ऋलनाथ खनाल गुटका नेताको सिफारिस अनिवार्य जस्तै बनेको छ।

प्रसंग हालैको हो, मर्सिकोर नामक अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाले डडेल्धुरा जिल्लाका ६ वटा गाविसका कृषि तथा खाद्य सुरक्षा परियोजना संचालन गर्न स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरूबाट प्रस्ताव आह्वान गरेको थियो। ती मध्य मर्सिकोर नेपालले ग्रामिण वातावरण विकास केन्द्र डडेल्धुरा र ग्रामीण सुधार समिति डडेल्धुरालाई छोटो सूचिमा पारेको थियो। त्यस पछि मर्सिकोर नेपालले दुवै संस्थालाई आफ्नो प्रस्तावको प्रस्तुतीकरण गर्न लगाई संस्था छनौट गर्ने नाटक गरे बमोजिम प्रस्तुतीकरण गर्न लगाईयो। ग्रामिण वातावरण विकास केन्द्र डडेल्धुराको तुलनामा ग्रामीण सुधार समिति डडेल्धुराको प्रस्ताव हेरेक दृष्टिकोणले राम्रो थियो। तर एमाले नेताको प्रभावमा परेर मर्सिकोर नेपालले ग्रामिण वातावरण विकास केन्द्र डडेल्धुरालाई साभेदार संस्थाको रूपमा छनौट गर्‍यो।

त्यस पछि ग्रामिण वातावरण विकास केन्द्र डडेल्धुराले एक जना कार्यक्रम संयोजक, ३ जना JTA, ३ जना सब अेभरसियरको स्थानीय हिलटाईम्स दैनिकमा ७ दिने विज्ञापन गर्‍यो। त्यस पछि शुरु भयो, एमाले नेताहरूको सिफरिस आउन। जेटएममा जम्मा २४ जनाले आवेदन दिएको मा १८ जनालाई छोटो सूचिमा निकालियो। र भदौ २८ गते अन्तरवार्ताको मिति तोकियो। अन्तरवार्ता टिममा एमाले नेता गजेन्द्र शाहीका भतिजा तथा एमाले कार्यकर्ता समेत रहेका कार्यकारी निर्देशक हेमन्त शाही, एमाले कार्यकर्ता तथा सो संस्थाका उपाध्यक्ष नविन शाह, एमाले कार्यकर्ता तथा संस्थाका महसचिव गणेश कठायत, एमाले कार्यकर्ता तथा शिक्षक संगठनका नेता संस्थाका पूर्व अध्यक्ष सिद्धराज भट्ट, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय डडेल्धुराका वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत हिकमत श्रेष्ठका साथै मर्सिकोर नेपाल डडेल्धुराका परियोजना अधिकृत प्रसान्त रावत रहेका थिए।

प्राय जसो कुनै पनि अन्तरवार्तामा सम्बन्धित विषयमा कतिको दक्षता छ भनेर सोही बमोजिमको प्रश्नहरू सोधिन्छ। तर मर्सिकोरका प्रतिनिधि बाहेक सबै अन्तरवार्ता लिनै ठाउँमा बसेका व्यक्तिहरूले कृषि विषयमा ०.५ प्रतिशत पनि प्रश्न गरेनन। सबै एमाले कार्यकर्ताले परिक्षार्थीहरूलाई सोधे, तिमि कुन पार्टीको हो? संबिधान सभाको निर्वाचनमा कुन पार्टीलाई भोट दिएको? तिम्रो घरमा कुन पार्टीको ऋण्डा गाडीएको थियो? एमालेमा ऋलनाथ र केपी ओलीमा कुन राम्रा छन्? तिमि कुन पक्षधर को व्यक्ति हो भनेर सोधि रहँदा परिक्षार्थी अक्क न बक्क परे। ती प्रश्नहरू सोधि रहँदा मर्सिकोरका अधिकृत प्रसान्त टोलाई रहे भने वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत हिकमत श्रेष्ठले पनि एमाले कार्यकर्ताहरूको प्रश्नमा सहि थापे।

परिक्षा दिई सके पछि सफल असफल हुनु स्वभाविक कुरा हो तर संस्था भित्रका यस्ता खालका विकृति बढ्दै जानु राम्रो होईन। यस्ता अनावश्यक प्रश्न सोधेर परिक्षार्थीहरूको चित्त दुखाउनु भन्दा बरु सिधै एमालेको तोक आदेशमा नियुक्ति दिएको भए बेश हुने थियो। यो सबै स्वाभिमानी व्यक्तिहरूलाई पाच्य हुने कुरा होईन। यस घटनाको भण्डाफोर गरिनु पर्दछ। विरोध गरिनु पर्दछ। यस घटनाले सबै गैरसरकारी संस्थाको शिर निचो बनाएको छ। गैरसरकारी संस्थालाई बढनामित नबाएको छ। यस्ता घटनाको छानबिन नगर्ने हो भने ग्रामिण वातावरण विकास केन्द्र डडेल्धुरालाई एमालेको स्थानीय भातृ संगठन र मर्सिकोर नेपालका अन्तर्राष्ट्रिय भातृ संगठनको मान्यता दिए के फरक पर्ला?

लोकेश देउवा लगायत सम्पूर्ण पीडित परिक्षार्थीहरू जेटिए पदका, डडेल्धुरा

Struggle for freedom in Kashmir

Farooq Rehmani

Since 1990 the popular struggle of the Kashmiris for the right of self determination has been witnessing many vicissitudes and suffering shocks of deceit and treachery followed by upheavals and great human sacrifices. Although the days of the movement's spring were every time very short; its supporters and leaders could not avail of some God-sent opportunities during the last 62 years of trial and turmoil. Still the people withstood horrors of the Indian regime and came out of the environment of disillusion and depression with pride of endurance. Today the importance of resolving the dispute by peaceful negotiations has no doubt increased, but the regional conditions, such as the war in Afghanistan, struggle between different powers in that poor country, nefarious activities of India along the Durand line in Afghanistan, foreign spying activities in Pakistan, besides sponsored India-Afghan terrorism has made the process of Kashmir resolution very thorny and vague. Kashmiris ask this question, if under the given conditions Pakistan can see the resolution of Kashmir from the angle of the Kashmiris, who since 1990 have lost more than one hundred thousand people in their quest for freedom. Therefore, they don't trust the secret diplomacy. They are hanging between the devil and the deep blue sky, not knowing how to avoid the consequences of the current "war on terror" on Jammu and Kashmir.

Till recently Kashmir was a forgotten issue in the spectrum of big-power interests. Although it is still in that position, but it has shaken the Indian occupation regime and certainly it is a burning topic in India itself. Yet there are vested interests which interpret the situation of Kashmir in a very prejudiced manner. They make every attempt to belittle the importance of the uprising and try to throw the present fascinating and

astonishing struggle into doldrums. Kashmiris have become very sensitive about the role and reactions of the people around them. They keep vigil on the events that can make or mar their destiny. They feel that still the world is not so much serious about their plight under the Indian subjugation. They are not highlighted or recognized at par with some other oppressed nations of the world.

No one cares about the Kashmiris who are being killed like dares in jungles, dishonored like beggars and prosecuted like habitual criminals when they demand their inalienable right—the right of self determination and raise their voice against the illegal occupation of Kashmir by India. A simple statement; fulfill your promise' also irks India. India has robbed Kashmir of its cultural and historical heritage, and forest wealth and economy. The innocent inhabitants continue to give their blood and honor for a cause that is so dear to every nation on earth—Azadi. The regime has a narrow base among the people, so it is ruthless to shoot them at will and drag to prisons and torture centers irrespective of their age or gender. During the last several decades India forced the Kashmiris to live as refugees in Pakistan. The tragic saga looks unending, as the lands, orchards and houses of Kashmiris who were forced to flee from their homes to Azad Kashmir in 1990, give a desolate look. Many can't risk their lives to go back to their ancestral homes. The Countryside is heavily occupied and patrolled by army and paramilitary forces, and beasts alike. Both are after humanity in the picturesque land of Kashmir. Therefore, the land and orchard owners rarely dare to protect their crops and orchard fields. My own apple garden and agricultural land is in an upper area of Bandipora. Because of these fears cultivators and gardeners cannot go there to look after the land, as a result a

female bear has come for the first from her remote forest den and has given birth to cubs in the orchard garden—sending shock and horror around the area. In the near past village women used to go to forests along with their males to collect dry wood for their domestic use. But, now owing to the patrolling of army and police task-force in villages and forests they can't risk their honor or threaten their lives by wandering in jungles for wood and timber. Army encroachments have also robbed Kashmir of its green gold, clean streams and springs and the beautiful singing birds. Army and police are after both—youth and birds. Thundering of guns in these beautiful forests and meadows has forced some of the best species of birds to flee somewhere else in search of safer nests.

Today the Kashmiri youth believe that it is all rhetoric that the Kashmiris are free under the Indian flag and constitution. In reality India treats Kashmir

like a colony and imposes its own will on the brave and sensitive inhabitants of the land. India has been misleading the world since 1947. It has silenced and sidelined the World Body on Kashmir. Therefore the people are neither heard nor permitted to break their shackles of political subjugation. We are asked to keep quiet, shut our eyes and look through the eyes of others, as India is a big country and American and European interests converge here.

It is the most painful observation that still after having suffered so long and sacrificed so many people the world is mum on Kashmir. They simply look at it from the Indian angle or their own regional interests—thus narrowing the scope of solution to mere status quo or cross-LOC trade, travel and cultural ties. Why the world is so cool and cynical towards giving due space to the Kashmiri standpoint on a just and durable solution of the Kashmir dispute. Is it because

Kashmir is a small state and it has apparently no oil and gas resources or it is not an island in the Indian Ocean? In fact Kashmir is more resourceful and historically, culturally, economically, and intellectually more compatible than many modern tiny nation-states. In the past, it provided leadership to the Indian sub continent. It has the potential to make its contribution in almost every field of life to South Asia. The history can't ignore those great Kashmiris who have left their imprints as pioneer characters of different branches of knowledge in South Asia.

How long the Kashmiris would listen to the hollow sermons of world leaders and regional politicians with regard to a just and peaceful solution of the Kashmir issue. Their patience has exhausted. Today Kashmiris are facing bloodbath and humiliation of their near and dear ones in their own homes. How can they sit idle?

Indian all-party delegation's visit to IHK fails

Srinagar, September 20 (KMS): In occupied Kashmir, visit of the Indian All-Party delegation to Srinagar proved futile, as the All Parties Hurriyat Conference Chairman, Mirwaiz Umar Farooq, veteran Kashmiri Hurriyat leader, Syed Ali Gilani and other pro-movement leaders boycotted a meeting convened on the occasion.

Others refusing meeting with the visiting delegation included the High Court Bar Association, Students Union of Kashmir University and trade unions.

The APHC Chairman in a media interview said that India had converted the occupied territory into a prison and in such circumstances visit of the delegation was a futile exercise and was not to produce results. He said that Hurriyat leadership was not against the dialogue process but before that India

should withdraw troops, repeal black laws and release Kashmiri political prisoners.

Syed Ali Gilani in a statement said that talks under Indian constitution were not acceptable to the Kashmiri people. He added that negotiations and killing of innocent Kashmiris could not go together. He urged India to accept Jammu and Kashmir as a dispute territory.

hi The Hurriyat leaders emphasized that Pakistan, India and the Kashmiris were the three parties to the Kashmir dispute that could be resolved by holding tripartite talks participated by them.

On the other hand, curfew continued to remain enforced in Srinagar and other major cities and towns of the territory. Hundreds of policemen and paramilitary troopers were seen

patrolling the deserted streets and even the journalists associated with the local Kashmiri media organizations were not allowed to venture out of their residences despite having curfew passes. Mirwaiz Umar Farooq, Syed Ali Gilani and many other Hurriyat leaders remained under house arrest. Political observers in Srinagar maintained that the All-Party delegation's visit to the occupied territory in such an environment was totally meaningless.

Defying curfew, hundreds of people took to the streets at Nathipora in Sopore to protest against the killing of a 25-year old girl, who was killed by Indian troops without any provocation, yesterday. Indian police resorted to baton charge and excessive teargas shelling to disperse the protesters injuring five of them.

पूर्वराजालाई...

यथायमा वतन्तपुरमा हजारौं हजार जनता राजतन्त्र जिन्दवाद् भन्न जम्मा भएका थिए। कतै राजतन्त्र लागि जनविद्रोह हुने त होइन भनेर डराएको सरकारले सशस्त्र प्रहरीलाई आदेश दिएर निर्मल निवास घेर्न लगाएको थियो। पूर्व राजालाई वसन्तपुर नजान स्वयं प्रधानमन्त्रीले आदेश गरेका थिए।

सरकारले पूर्वराजालाई राजाकै हैसियत दिन र पुनर्स्थापित राजाको घोषण गर्न कुमारीको दर्शनको निर्हुमा वसन्तपुर निम्त्याइएको निष्कर्ष निकालेको छ। अधिकांश सुरक्षाकर्मी कांग्रेसको महाधिवेशन र चुनावका लागि खटिएको मोकामा राजतन्त्र पुनर्स्थापित हुन लागेको विषयमा प्रधानमन्त्री कार्यलायमा बैठकसमेत बसेको जानकारी स्रोतले दिएको छ। पूर्वराजालाई वसन्तपुर आउन नदिएपछि आयोजकहरूले पूर्वराजालाईको तस्वीर राखेर कार्यक्रम सम्पन्न गरेका थिए। यो घटनाले लोकतन्त्रको धोती खुस्किस्केको यथार्थ सार्वजनिक हुन पुगेका छ।

पूर्वराजाको...

अन्तिम समयमा आएर सुरक्षाको कारण देखाउँदै पूर्वराजालाई कार्यक्रमस्थल जान नदिएपछि आयोजकहरूले पूर्व कुमारीलाई पूर्व राजाको निवास निर्मल निवासमै पुऱ्याएका थिए।

एउटा व्यक्तिको सुरक्षा प्रदान गर्न नसके लाखी सरकारबाट नेपाली जनता कसरी सुरक्षित हुन्छ भनि कार्यक्रम स्थलमा उपस्थित भएका एक व्यक्ति आफ्नो आक्रोश पोख्दै थिए, पूर्व राजा ज्ञानेन्द्रले जनताको चाहनाअनुसार हाँसीहाँसी गद्दी त्याग गरेर गणतन्त्रलाई स्वीकार गरी नेपालको अन्तरिम संविधानअनुसार जीवन विताइ रहेको अवस्थामा आफ्नो नागरिकलाई स्वतन्त्रता पूर्वक हिँडुल गर्न सकेको वातावरण मिलाउन नसके सरकारलाई एक मिनेट सम्मपनि कुर्सीमा बस्ने अधिकार रहेन। एक वृद्ध आक्रोशित मुद्रामा भनिरहेका थिए, पूर्व राजाले राजगद्दी त्यागेर हाँसीहाँसी नारायणहिटी दरवार छोडेर हिँडेपछि राष्ट्रको दुकृतीमा ब्रह्मलुट गर्न छुट पाएका राजनैतिक दल र तिनका नेताहरूले आफ्नो अकर्मण्यता र नालायकी पनलाई लुकाउनको लागि पूर्वराजा ज्ञानेन्द्र शाहलाई जनताको बीचमा आउन दिन चाहेका छैनन्। पूर्वराजा पुजाआजा र भवगतिको दर्शनका लागि मुलुक जुनसुकै ठाउँमा गएपनि जनताले आफूहरूले दुःख पाएको र नेपाल सरकारले आफूहरूको लागि कुनै ठोस कार्यक्रम नल्याएको बताउँदै नेपाल र नेपाली जनताको अस्तित्व बचाइराख्न पूर्वराजालाई गुहार गर्ने गरेका हुनाले पूर्व राजाको बढ्दो लोकप्रियताको कारण माधवकुमार नेपाल नेतृत्वको काम चलाउ सरकारले दशैँसम्म पूर्वराजालाई कुनै मठमन्दिरमा दर्शन गर्न जान प्रतिबन्ध लगाएको हुनाले पूर्वराजाको छार्थसँग समेत सरकार तर्सिएको चर्चा जनताले गर्न थालेका छन्। माकूने सरकार व्यक्तिसँग डराउनु पर्नेमा छार्थसँग पनि डराउन थालेबाट प्रष्ट हुन्छ, पूर्वराजाको लोकप्रियता कति बढेको रहेछ भनेर।

कांग्रेसमा...
गतिरोध अन्त्य गर्न राष्ट्रिय सहमति, सहकार्य, वार्ता र मेलमिलापका लागि आह्वान गरेका छन्। गिरिजावाबुले छोडेर गएको लिंगेसीलाई छुट्न दिन्न भनेर सशील कोइरालाले बाह्रौं महाधिवेशनबाट गिरिजावादको नयाँ जन्म भएको सकेत र सन्देश पनि दिएका छन् भनेलाई संस्थागत प्रक्रिया प्रजातान्त्रिक मूल्य र मान्यता युवाहरूलाई प्राथमिकता दिने भनेता पनि गिरिजावाबुको लिंगेसीको निरन्तरताको कुरा गरेर सुशील कोइरालाले थोत्रा थाडना बुढा पुनारलाई नैबोकेर अघि बढ्ने सम्भावना प्रवल बढेको छ। अर्थात् देउवा निरास बनेका छन् र यो जितलाई काँगेसीले दोषो पुस्ताको नेतृत्व भनेर प्रचार गर्न थालेको छन्।

मन्त्रपरिषद्को...
परेको थियो। दनाइकी भाइबुहारीले किटानी जाहेरी गरेपछि उनीहरूमाथि ज्यान मार्ने उद्योगमा लमजुङ जिल्ला अदालतमा मुद्दा चलेको भएता पनि एमाले नेतृत्वको सरकार भएका बेला आफ्ना कार्यकर्ताहरूको मुद्दा फिर्ता लिने निर्णय गरेको पीडित पक्षको भनाइ छ। यसरी पटक पटक सत्ताको दुरुयोग गर्दै नेपाली कांग्रेस, एकीकृत माओवादी र नेकपा एमालेले आफ्ना कार्यकर्ताहरूबाट हुने गरेका अपराधहरूलाई ढाकछोप गर्न मुद्दा फिर्ता लिने निर्णय गरेपछि संविधान, ऐन कानूनको ठाडो उल्लंघन सरकारबाट हुने भएपछि स्वतन्त्र नागरिकहरू भने आतंकित भएका छन्। सरकारले श्रावण २८ गते गरेको मुद्दा फिर्ताको निर्णयले आफूहरू दोहोरो मरमा परेको भन्दै त्यसलाई रोक्न हरिमायाले सर्वोच्चमा रिट निवेदन दिएकी थिइन।

आफू...
व्यवसायी र ठेकेदारले सहज रूपमा कार्य अगाडी बढाउन पाउनु देश र जनताको हितमा हुनेछ। कुनै समस्याहरू उत्पन्न भएको खण्डमा सरकार र व्यवसायीहरू अनि दाताहरू एकै ठाउँमा बसेर छलफल र बहसको माध्यमद्वारा समस्याको समाधान आयोजनाहरू भन्दाइको रूपमा प्रयोग गर्ने प्रयास कुनै दलले गरे त्यो स्वयं दलको लागि घातक सिद्ध हुनसक्छ। अहिले एकीकृत नेकपा माओवादीले १४ वटा विद्युत आयोजनाहरू नेपालको हितविपरीत भएको भन्दै ति आयोजनाहरूको निर्माण कार्य रोक्ने धम्की दिएको छ। स्मरणहोस् एकीकृत नेकपा माओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल नौ महिनासम्म प्रधानमन्त्री रहेका बेला उनैको सरकारले निर्माण गर्न स्वीकृत दिएका आयोजनाहरू समेत रोक्न माओवादीले चेतावनी दिएको हुनाले प्रश्न उठेको छ, आफू सत्तामा रहँदा राष्ट्रलाई हानीनोक्सानी पुग्ने आयोजनाहरू किन निर्माण गर्न दिइयो त ? एकपटक सरकारले स्वीकृत दिइसकेपछि त्यसमा कमीकमजोरी देखिए स्वयं सरकारले सच्याउन सक्छ। एउटा पार्टीले हच्चाका भरमा आयोजनाको निर्माण रोक्ने चेतावनी दिनु भनेको दललाई सर्वसत्तावाद तर्फ लैजाने प्रयास मात्र हो।

माओवादीलाई...
एमाओवादीको नेतृत्वमा सरकार बन्न दिएमत्र यी विद्युत आयोजनाहरू बन्न दिने अन्याय नदिने एक माओवादीले बताएका छन्। भारतीय चलखेलकै कारण एमाओवादीको नेतृत्वमा सरकार बन्न नसकेको जगजाहेर नै छ। त्यसैले माओवादीले पनि भारतीय कम्पनीमा बखेडा फिकेको देखिन्छ।

लज्जाहीन...

प्रधानमन्त्री चुन्न नसकेको शान्ति र संविधान दिन्छु भनेर राजनीतिलाई अपराधिकरण भोरजुवा बनाइरहेका छन्। यिनले संविधानसभालाई लखनौ लुटको थलो बनाइसके। अफ पनि २०१ डर्का प्रकृतिक सभासदको मनपरी र मनलागिलाई आमजनताले कहिलेसम्म सहिहरने हो ? अब त जनताले हस्तक्षेप गर्नु पर्ने हो। जनता शायद निद्रामा छन्, लुटाहाहरू यही मौकाको शुभलाभ लिइरहेका छन्।

खोई कहाँ...
पचपडसँग सम्म छलफल गरेर प्रधानमन्त्री माधव 'दलाल' (यिनमा नेपाल भन्ने थर चै नगर्नु) को ठाडो आदेशमा (पूर्व) राजा ज्ञानेन्द्रको वसन्तपुर जाने कार्यक्रम तुहाइयो। यसबाट भारतीय दूतावासको हण्डी खाने भन्नुवाहरू खुबै खुशी भए। '...पुरानो बदला' लिइयो सम्म भन्न पुगे। तर ती हण्डीबाज हरूलाई यसको दुरगामी महत्त्व कति पछि भन्ने के थाहा ? त्यो त सहनशीलता थियो- नेपाली जनताहरूको। नत्र भने भोलिपल्ट ती राष्ट्रपति बनाउँदा रामवरण पनि इन्द्रजात्राको दिन वसन्तपुर जान पाउँथे ? वा पाउँदैन थै ? यसै भन्न सकिँदैन। त, भारतीय दूतावासका हण्डीबाजहरू एकछिनलाई आफ्नो अभिष्टमा सफल भए। त्यसो त (पूर्व) राजा ज्ञानेन्द्रलाई

'श्री ५ महाराजाधिराज' कै हैसियतमा वसन्तपुरमा डाकिएको र सो अनुसार कै स्वागत द्वार र ब्यानर राखेकाले पनि माधव 'दलाल' को सरकारले उक्त कदम (छेकवार लगाउने) उठाएको हो भन्ने पनि धेरै देखिए। यदि त्यही कारणले हो भने पनि त्यसमा (पूर्व) राजा ज्ञानेन्द्रको कुनै पनि 'दोष' देखिँदैन र उनलाई त्यहाँ जानबाट रोक्नु जरुरी थिएन। आयोजकले आफू खुशी गरेको हो भने पनि आयोजकलाई दपेटनु पर्यथ्यो। त्यस्तो 'असंवैधानिक नारा' (?) लेखिएका स्वागत द्वार र ब्यानर इत्यादि हटाउन सक्नु पर्यथ्यो। त, फेरी नजरबन्द के

का लागि ? ...आफूहरू असफल र असक्षम भइसकेपछि नेपाली जनताले (पूर्व) राजालाई गुहान थालेर र त्यसपछि भारतीय विस्तारवादका यी दलालहरू तर्सिए। त, यसकारणले तर्सिएका, छुट्टिएका माधव, प्रचण्ड, भल, सुशीलहरू अब नाइँधै आए। हुनसक्छ आउँदो नौराथको अष्टमी मा पनि (पूर्व) राजालाई शक्ति पिठहरूको दर्शन गर्नबाट वञ्चित गरियोस्। त्यो सम्भव छैन भनेर कसरी भन्ने ? त, राष्ट्र भक्त र सच्चा मानवअधिकारवादीहरू, जो डलरवादी, भा रु वादी होइनन्, ले यस्तारि गम्भीर भएर ध्यान वृष्टि दिउन्।

पूर्वराजालाई कारवाही गर्ने धम्की कस्को हितमा
काठमाडौं / नेकपा एमालेका प्रमुख सचेतक भीम आचार्यले दलहरूबीच उत्पन्न भएको असहमतिको मौका छोपेर पूर्व राजा र राजपरिवारका सदस्यहरूले धमिलो पानीमा माछा मार्ने प्रयास गरेको आरोप लगाउनुका छन्। नेपालका राजनैतिक दल र तिनका नेतमहरूमा आफ्नो आडको भैंसी नदेख्ने र अर्काको आडको जुम्ना देख्ने नेपाली चर्चित उखानलाई प्रमुख सचेतक आचार्यले त्यही कुरालाई चरित्रार्थ गरेको छन्। हालै आफ्नो गृह जिल्ला सुनसरीको इटहरीमा पुगेका आचार्यले अगाडी भनेका छन् पूर्व राजा ज्ञानेन्द्र शाहको अहिले गहिममा खोसीको छ, अब उनले आफ्ना गतिविधिहरू नरोकेको खण्डमा उनका थप अधिकारहरू कटौती गरेर उनी माथि कडा कदम चाल्ने चेतावनी समेत दिएका, आफ्नो असफलता र नालायकी पनको खुलासा स्वयं आचार्यले गरेको छन्। हालै इटहरीमा पत्रकारहरूसँग कुरा गर्दै जनतालाई थप भ्रमीत पान खोजेका खण्डमा पूर्व राजा ज्ञानेन्द्र शाहले गरेका अपराधको छानवीन गरी उनलाई कानूनको कठघरामा उभ्याइने बताएका छन्।

पूर्व राजा ज्ञानेन्द्र शाहले कसैको इसारामा नभएर जनताको चाहनामा नै गद्दी त्यागेको हेक्का समेत नराखे आचार्यले बुझ्नु पर्ने हो पूर्व राजा ज्ञानेन्द्र शाहले गरेका अपराधहरू के के हुन् के उनले नेपाली भएर मुकूल भित्र स्वतन्त्र रूपमा हिँडुल गर्न पाउने अधिकार छैन ? एउटा नेपाली नागरिकले आफ्नो मुलकभित्र विना रोकटोक स्वतन्त्ररूपमा घुमफिर गर्न पाउने अधिकार अन्तरिम संविधानले प्रदान गरेको छ। के त्यो अधिकारको प्रयोग पूर्व राजाले र राजपरिवार सदस्यहरूले उपयोग गर्न पाउँदैनन् ? यदि पाउँदैनन् भने त्यो व्यवस्था संविधानकै किन लेखिएन। नयाँ संविधान बनेपछि पूर्व राजाले गरेको अपराधहरूका बारेमा एक एक हिसाव किताब हुन्छ भन्ने उद्घोष गरेको आचार्यले अगाडी भनेका छन्, पूर्व राजालाई एकै पटक कारवाही गर्छु गणतन्त्रमा खतरा उत्पन्न हुने भएको हुनाले कारवाही नगरिएको हो। उनले यस्तो लगडो तर्क अगाडी सारेर जनतालाई भ्रमण पान खोजेका हुनाले एउटा नागरिकलाई धम्क्याएको आरोपमा स्वयं आचार्यमाथि कारवाही हुनु पर्ने चर्चा समेत चल्न थालेको छ। एउटा व्यक्तिमाथि कारवाही गर्दा गणतन्त्र नै खतरामा पर्ने भए गणतन्त्र कसको लागि भन्ने प्रश्न समेत उठेको छ। यी सबै कारणहरूले गर्दा आफ्नो असफलता र अकर्मण्यताको दोष अर्काको लागि लगाएर आफू पानी माथिको ओभानो बन्न खोजे पनि त्यो धेरै समयको लागि टिकाउ हुन नसकेको तथ्यलाई आचार्यले बुझ्नु पर्दछ।

भाडापखाला रोकथामका उपायहरू बारे जानकारी

वर्षा याममा प्रायः सबै पानीका स्रोतहरू प्रदूषित हुने र सो दूषित पानी पिउनाले भाडापखाला रोग लान सक्छ। भाडापखाला हुँदा शरीरमा भएको पानी, नुन, लुकोज र तागतिलोको पदार्थ खेर जान्छ। यस्ता पदार्थहरू खेर गएपछि शरीर सुख्खा हुन गई जलवियोजन भएर मानिस मर्न पनि सक्छ। तसर्थ भाडापखाला रोकथामका निम्न उपायहरू अपनाउनु हुन सघर्षन्थित सबैमा वार्दिक अनुरोध छ।

भाडापखाला रोकथामका उपायहरू

- ◆ खानेपानी भकभकी उमालेर वा निर्मलीकरण गरेर मात्र पिउने गर्नु।
- ◆ खाना खानु अघि बच्चालाई खाना खुवाउनु, खाना पकाउनु अगाडि दिशा धोए पछि र फोहर बस्तु चलाए पछि सवुन पानीले हात धुने गर्नु।
- ◆ फोहोर, वासी सडेगलेको फिङ्गा भन्केको र खुला रूपमा राखिएका खानेकुराहरू नखाओ।
- ◆ घरमा पानी राख्ने भाँडा सफा राखी र पीउने पानीलाई सधै छोपेर राखी।
- ◆ सबैले चर्पीमा मात्र दिसा पिसाव गर्नु र बच्चाको दिसा पिसाव पनि चर्पीमा नै लागि फाल्ने गर्नु।
- ◆ काँचे खाने खानेकुरा र फलफूलहरू जस्तै मूला, गाँजर, काँक्रो र सागपातहरूलाई सफा पानीले राम्ररी पखालेर मात्र खाने गर्नु।
- ◆ खानेपानीका स्रोत वा मुहानलाई सफा गरि आवश्यक मात्रामा क्लोरिनको भोल हाली शुद्धिकरण गर्नु।
- ◆ घाँइ, गंगटा, माछा, मासुजस्ता खानेकुराहरू राम्ररी पकाएर मात्र खाने गर्नु। मरेका र विरामी पशु पक्षीको मासु र सडेको माछा नखाओ।

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र
टेकु, काठमाडौं

विकासको नाममा सहयोग गर्नेहरूले हाम्रा आचारण र नैतिकतामा असर पुऱ्याउँछन् कि भनि सजग र सचेत होऔं ।

नेपाल सरकार
सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय
सूचना विभाग